

1. Lapsuus Särkisalossa

”Yrjö! On jo aika nousta aamiaiselle!” Mummi kutsuu alhaalta porstuasta kuten joka aamu kellon käydessä yhtätoista. On vuosi 1953 ja kesäkuun loppupuoli. Olen maaliskuun lopulla täyttänyt seitsemän vuotta ja aloitan koulun syksyllä Meilahden uudessa kansakoulussa.

Olen syntynyt 31.3.46 huolimatta siitä, että kirkonkirjoihin onkin merkitty 30.3.46. Todisteena oikeasta syntymäpäivästäni on äitini tallentama Helsingin sanomien vanha lehtileike, jossa syntymäajakseni todetaan 31.3. Onko kuukauden viimeinen päivä aiheuttanut kirjaajalle virheen? Äitini vakuutti minun syntyneen 31.3 ja pidän vakuutusta uskottavana. Olen saanut kutsumanimekseni Yrjö. Viisikymppisenä halusin tietää mitä minulle annettu nimi tarkoittaa tai pitää ikään kuin sisällään ja luin asiasta nimisanakirjasta, jossa kerrottiin seuraavaa: Pyhä Yrjö on kristikunnan suosituimpia pyhimyshahmoja. Kirkollisessa perheessä hänet kuvataan ratsun selässä ritarin varusteissa taistelemassa lohikäärmettä vastaan. Vanha tarina kertoo, että pyhä Yrjö taisteli lohikäärmettä vastaan pelastaakseen sen vankina olevan prinsessan. Keskiajan kirkossa Pyhä Yrjö kuvasi kirkon taistelua pahuuden valtaa vastaan kahdesta eri näkökulmasta. Ensiksi oli kysymys kristillisen uskon ja pahuuden kamppailusta. Tämä taistelu jatkuu yhä, ei vain lähetystyön muodossa, vaan myös omassa keskuudessamme kamppailuna maailmallistumisesta, hengellistä velttoutta ja rakkaudetonta kovasydämisyyttä vastaan. Kun partiolaiset ovat valinneet Yrjön päivän vuosipäiväkseen, sillä on puolestaan haluttu ilmaista, että heidän tulee koko elämässään pyrkiä taistelemaan kaikkea pahuutta vastaan. Nimisanakirjan kuvaava elämänfilosofia sopii luontevasti tapaani suhtautua elämään, lähimmäisiin, kanssaihmiisiin sekä ympäristöön

Vanhempani ovat tuoneet minut keväällä mummin luo Särkisaloon, Marjasaareen. Marjasaari sijaitsee mantereelta noin kilometrin päässä etelään ja sinne oli matkettava soutuveneellä. Matkaa mantereelta Koivunlahdesta mummin rantaan on soutaen noin 1,5 kilometriä. Vanhempani parkkeeraavat autonsa/Mossen Koivunlahden maastoon, metsän suojaan. Tulostamme oli ennakkoon ilmoitettu saareen kirjeellä, että osaavat tulla veneellä noutamaan. Pappani - Johan Skarp yleensä tuli, koska mummin – Edithin päivittäiset askareet ja vieraiden tulon valmistautuminen kuluttivat hänen aikansa. Mummi oli ruumiinrakenteeltaan varsin hento ei hänen ollut hyvä rehkiä veneen kanssa. Pappa oli elämänsä aikana soutanut niin paljon, ettei sitä voinut enää arvioida. Hänelle vesillä olo oli elämäntapa. Minä olin mummin luona usein. Tarkoituksena vanhemmillani Haagar (omaa sukua Skarp) ja Aaro oli, että voin päivittäisissä askareissa olla avuksi mummile ja papalle. Vanhempani ajattelivat myös, että minulla on saarella mahdollisuus kasvaa rauhallisessa maalaisympäristössä sekä auttaa äitini ikääntyviä vanhempia päivittäisissä pikkuaskareissa. Saarella arvioitiin minun myös oppivan luontaistalouden taitoja ja kehittyvän ilman kaupungin houkutusja ja vaaroja. Toisaalta minulla ei ollut mitään vastaan mummilla oloani, päinvastoin olin mielelläni.

Asuinrakennus on rakennettu 60 metrin päähän rannasta, mäen päälle. Rannasta talolle johtaa rinnettä mukaileva hiekkapolku, joka muistuttaa kapeaa kärryolkua. Talo on keltainen, harjakattoinen, noin 7 x 8:n metrin mittainen suorakaiteinen rakennus. Alakerrassa sijaitsee veranta, josta porstuan kautta pääsee vieraskammariin sekä tupaan, mistä on edelleen yhteys makuukamariin. Porstuan laitaan oli rakennettu komero jota käytettiin elintarvikevarastona. Porstuasta johtivat myös raput vintille. Vintillä sijaitsi papan kammari, se oli tukevalla pahvilla eristetty muusta vintistä omaksi tilakseen. Vieraskammari alhaalla oli hyvin harvoin käytössä. Satunnaiset vieraat ohjattiin lähes poikkeuksetta tupaan, myös mummin omat lapset puolisoineen säännönmukaisesti oleskelevat ja praatavat (keskustelevat) tuvassa. Aivan kuin kamari olisi pyhä paikka. Sinne ei mennä kuin erityisestä syystä. Ovi sinne on kiinni ja vaikka se ei koskaan ole lukittu sitä ei avata edes tuulettamiseen. Huoneesta jää minulle hieman jännittänyt tunnelma. Isäni

kertoi käsityksestäni poiketen, että kyllä he äitini kanssa usein vieraskammarissa seurustelivat ja kahvitkin talon väen kanssa siellä nautittiin.

Herätyksen jälkeen, tultuani alas vintiltä missä arkkuvuoteeni sijaitsi, sain aina hyväntuulisen vastaanoton niin mummilta kuin papaltakin. Normaaliin aamutraditiooni kuului loru: "Hali, hali piparkakkua" ja niin hetken kuluttua rapeat siirappipiparit sulivat suussani.

Mummi on aikaisin lypsänyt kaksi lehmää, hoitanut kanat ja ruokkinut lainassa olevan hevosen. Äitini pikkusisko Liisa on ollut apuna ja yhdessä he ovat syöneet aamiaisen varhain. Papan aamiaiseen kuului piimää, leipää ja silavaa. Silava oli papan lempiruokaa, sitä käytettiin sellaisenaan leivän päällä ja myös paistamiseen. Palanpainikkeeksi saattoi hän ottaa palan suolalahnaa, jota lähes aina oli esille laitettuna. Mummin aamiainen oli huomattavasti kevyempi, hänelle riitti kuumaan veteen tilkka maitoa ja sokeritopasta hakattu pala sokeria, leivänpala ja saatavilla ollutta hiillostettua silakkaa. Porstuan komerossa oli aina myös suolattua kuivalihaa, jota usein myös pidettiin tarjolla tuvan pöydässä.

Jo aamusta alkaen on pappa puuhaillut useamman tunnin verkkojensa parissa. Verkot hän hoiti kokemuksellaan taidokkaasti, olivathan verkot varsin tyriitä. Niitä oli usein pirtin lattialla missä hän sukkelin kädenliikkein korjasi ja solmi verkkoon uusia silmuja. Verkkojen säilytyksestä huolehdittiin myös tarkkaan. Niitä varastoitiin kuivassa liiterissä, joko seinälle ripustettuna tai puutynnyreihin laskostettuna.

Pappa työskenteli iästään huolimatta Hakkalan sahalla tapulimiehenä. Sunnuntait hänellä oli vapaata, lauantaisin tehtiin töitä vain klo 13.00. Saha sijaitsi yli 3 kilometrin soutumatkan päässä itään rannastamme. Pirtin ikkunasta näki hyvällä säällä sahalle saakka. Mitään yksityiskohtia ei voinut tunnistaa, mutta klo 17.00 jälkeen kykeni erottamaan pienen veneen verkkaisen etenemisen pitkin mantereen eteläistä rantaa. Aamuisin kesäaikaan tuuli oli rauhallista ja lempeää. Lisäksi kesätuuli puhalsi pääsääntöisesti lounaasta ja siksi sahalle töihin mennessä oli myötätuuleen kevyt soutaa. Päivän mittaan, iltaan päin mennessä tuuli aina nousi kovemmaksi mikä teki soutamisen kotiinpäin – vastatuuleen - paljon raskaammaksi ja näin kotiintulon hitaammaksi. Marjasaaren itä – länsi pituudesta johtuvasta muodosta kuin myös sen maantieteellisen aseman vuoksi navakka lounastuuli aiheutti merelle aina tuntuvan aallokon ja vastuksen. Töiden sahalla päätyttyä ja papan soutuessa kohti kotia oli huonon kelin sattuessa varsin tuskallista ikkunasta seurata hänen hidasta etenemistään vasten tuulta sekä aaltoja. Mummi arvelikin, ettei pappa enää pitkään jaksaa raskasta tapulimiehen työtä. Papan 65 vuoden ikä yhdessä muiden taloustöiden kanssa loi luonnolliset rajoitukset karaistuneelle saaristolaiselle.

Tuulta ja sen synnyttämien aaltojen voimaa opin nuorena poikana kunnioittamaan sekä ymmärtämään. Minulle syntyi saamistani kokemuksista luontainen oppi siitä kuinka merellä veneiden kanssa toimitaan. Päivittäin eri tehtäviä merellä suorittaessani opin myös ymmärtämään, ettei ollut mahdollista jättää suoritusta kesken vaan työ oli aina vietävä loppuun saakka. Yritys ei riittänyt, oli myös saavutettava päämäärä. Kuinka suurten ponnistusten takana päämäärä oli, ei ollut tärkeää, vain perille saapumisella oli merkitystä. Työtä tai tehtävää ei voinut jättää kesken, oli elinehto suorittaa tehtävä loppuun - perille saakka. Tämä oppi on asettunut eräänä elämäni johtolankana syvään sieluuni.

Verkot laskimme yleensä iltaisin, minä soudin ja pappa laski verkot tai pitkänsiiman. Kovassa merenkäynnissä emme verkkoja laskeneet. Verkkojen lasku papan kanssa ei ollut kovinkaan kiinnostavaa, mutta sitä kautta opin tuntemaan vesialueen karit, matalat ja syvänteiden reunat. Myöhemmässä elämässäni näillä tiedoilla oli käyttöä. Verkkojen nostaminen olikin sitten varsin jännittävää puuhaa. Siihen en väsynyt koskaan. Odotin kalasaaliita, minua kiinnosti nähdä erilaisia kaloja, joita sitten punnitsin ja mittailin. Odotin aina jos näkisin suuria kaloja joita aikaisemmin en

ollut nähnyt. Niistä joskus papan kanssa puhuttiin ja silloin en osannut erottaa kalajuttuja todesta. Lahna oli tärkeä kala, sitä suolattiin tynnyreihin talven varalle. Talvella lahnaa syötiin ihan sellaisenaan leivän ja perunan kanssa. Lahnasta tehtiin myös liottamisen jälkeen kaikenlaisia ruokalajeja. Oli uunilahnaa, hiillostettua lahnaa, paistettua lahnaa, keitettyä lahnaa ym. Myös soppakalana käytettiin lahnaa vain muutaman käyttötarkoituksen mainitakseni. Lahnat olivat myös varsin kookkaita tuohon aikaan. Ei ollut lainkaan harvinaista saada 3-5 kg lahnoja. Kuhaa, siikaa ja lohta tietysti arvostettiin korkealla ja siksi ammattikalastajille ne olivatkin myyntikaloja kuin myös suuret kampelat joita ei enää taida olla olemassakaan. Sellainen mielikuva minulle on jäänyt, että kraavia siikaa pidettiin suuressa arvossa koska sitä tarjottiin vieraille. Pitkällä siimalla saimme myös ankeriaita, joita en sitten lapsuuteni päivien ole enää pyydyksiini saanut. Pitkäsiiman parhaat saaliit syntyivät kuhista, isoista ahvenista sekä kookkaista kampeloista. Simppujakin saimme verkoilla, pappi ei niistä lainkaan pitänyt eikä kissakaan, mutta mummi saattoi keittää niistä lientä.

Usein saaren ohi lipuivat komeat purjealukset noutamaan Hakkalan sahalla puutavaraa. Joskus pyhäiltaisain odotin niitä kalliolla istuen. Pyhäillat olivat sellaista aikaa jolloin niitä useimmiten sahalle pyrki. Purjealusten näkeminen oli aina mielenkiintoista ja puuhastelujen parissa tulikin merelle alvariinsa vilkuiltua. Ajatuksenani oli, jos tänään saapuisi aiempia komeampi alus esille. Odotin nähdäkseni niiden muodot, niiden komeat mastot, joita sitten laskin kysyäkseni papalta mikä alus milloinkin oli kyseessä. Hän tiesi myös usein mistä ja milloin laivat tulivat ja mihin olivat menossa. Pappi myös herkesi joskus kertomaan omia kokemuksiaan merenkulusta. Tarinat liittyivät lähialueen merenkulkuun, koska kanistereita joista tarinoissa kerrottiin, kuljetettiin välillä maitse ja välillä vesitse. Miesten kesken hän näitä praatasi. Hauskimpana tarinana muistan papan kertomuksen, jossa hän menetti kukkaronsa juostessaan metsässä olleeseen piikkilankaan. Koko takapuolen mittainen kappale kangasta oli housuista revennyt. Siinä rytäkässä oli kukkaro jäänyt housuntaskussa piikkilankaan roikkumaan. Takaisin sitä hakemaan ei pappi ollut lähtenyt vaan oli päätellyt, että tulee halvemmaksi jättää löytäjälleen. Tämän tarinan kuulin usein sivukorvalla papan asiasta miesten kanssa tarinoidessa. Ilmeisesti tapaus oli ollut hauska ja mieleenpainuva koska sitä niin usein muisteltiin.

Papan työskennellessä sahalla olivat yhteydet pula-aikaankin olemassa maailmalle. Tärkeätä oli, että laivojen mukana seurasi niin kulttuurikokemuksia kuin joitain siirtomaatavaroitakin. Usein uusien laivojen saavuttua oli hänellä joitain tultuasi kotiin tuotavaksi. Joskus kuitenkin niin, että pappi oli hyvällä tuulella ja mummi hiljainen. Kun satuin kysymään, että oliko mummillekin tultuasia, saattoi pappi jo seuraavana päivänä korjata asian aidolla kahvipaketilla, jonka jälkeen mummi jakoi taas praatata. Kahvi kun oli vaikeasti saatavissa ja useassa kyläpaikassa käytettiin korvikkeita. Paahdettu kahvi antoi miellyttävän tuoksun tupaan kun sitä pienellä jauhimella käsin pyörittämällä jauhettiin. Muistan myös joskus tuvassa prännärillä kahvia paahdetun, sen tuoksu ei ollut lainkaan niin hyvä.

Minä arvioin laivojen tulevaa määränpäättä ja mietin merimiesten hienoja kokemuksia ja upeata ammattia. Ajatuksissani haaveilin joskus olevani merimies ja kiertäväni koko maailman ympäri. Näissä saaristoon sisälle tulevissa ja rahtia kuljettavissa purjelaivoissa oli useilla niin kutsutut kuulamoottorit. Moottoreiden ääni oli hyvin rauhallisella rytmillä kuuluva puksutus ja sen erotti kaukaa. Kun opin erottamaan niiden äänen muusta vesiliikenteestä opin myös tulemaan rantaan silloin kun alukset olivat tulossa katseen etäisyydelle. Vuosien varrella sain varsin nopeasti huomata laivojen muuttuvan isommiksi. Purjealusten tulo oli harvempaa ja isompien moottorivoimin kulkevien rahtialusten käynti sahalla tuli tutuksi. Maailman muutokset alkoivat hivuttamalla näkyä saariston muuten rauhallisessa ja sulkeutuneessa elämäntilanteessa.

Skarpin perhe johonka kuului 4 lasta olivat asuneet ennen Marjasaareen muuttoaan Vähämarjasaareessa, joka oli Marjasaareen pikkusisarsaari. Siitä jotkut käyttävät myös nimitystä Pikkumarjasaari. Saari sijaitsi länteen Marjasaaresta ja oli tavallaan jatke Marjasaarelle, ikään kuin saappaankärki. Näiden kahden Marjasaaren väliin sijoittui myös piskuinen Lammassaari, jossa oli aikanaan nimensä mukaisesti laidunnettu lampaita.

Vähämarjasaaresta muuton jälkeenkin siteet säilyivät tähän asuinsijaan. Jokainen kevät kuljetimme lehmät Marjasaaresta Vähämarjasaareen laitumelle. Kuljetukseen käytettiin soudettavaa proomua. Proomu oli sellainen nelikulmainen noin 3,5 metriä leveä ja 5 metriä pitkä puusta valmistettu lautta. Lauttaa kiersivät noin 60 senttiä korkeat suoraan pystyyn rakennetut laidat. Proomua soudettiin sen etuosasta kahden miehen voimalla, mies kummallakin sivulla proomua. Tuulessa ei voinut ajatellakaan sitä soudettavan. Aina praatattiin siitä kuinka lehmät saadaan proomuun ja aina ne sinne saatiin. Mummi houkutteli ämpärissä olevalla viljalla ja apuvoimat vetivät lehmää. Pari miestä työnsi lehmää ahterista ja niin ei siinä lehmä voinut muuta kuin astua rantaveteen ja nostaa raajansa yli reunan. Takaraajat ne olivat yleensä vaikeammat mutta aina siitäkin selvittiin. Matkan aikana lehmät olivat sidottuna laitoihin, eivätkä ne syömiseen keskittyneinä olleet maisemista kiinnostuneita tai muutenkaan hermostuneita. Mummin tuoma ape niitä kiinnosti ja vajaan tunnin soutamisen jälkeen ne varsin helposti siirtyivät proomusta laitumelle. Joskus näytti siltä kuin ne olisivat saaneet siivet selkäänsä, niin lennokkaasti ensimmäinen vartti mentiin pitkin Vähämarjasaaren nurmia.

Äidin pikkusisko Liisa asui vielä kesällä 1953 Marjasaareessa mutta syksyllä hän oli lähdössä töihin Ahvenanmaalle. Tälle tielle Liisa jäikin. Seuraavien vuosien aikana hän löysi tulevan miehensä ja muutti Ruotsiin. Liisa ja miehensä Rolf saivat kaksi poikaa. Rolf kuoli 80- luvulla sairauden murtamana hieman yli 50 vuoden ikäisenä. Liisa puolestaan on yhä vanhusten sairaanhoitajana lähellä Tukholmaa sijaitsevassa vanhustentalossa, näin huolimatta varsin korkeasta runsaasti yli 70 vuoden iästään. Liisaan minulla on aina ollut lämmin ja välitön suhde vaikka emme niin usein tapaakaan.

Äidilläni oli myös kaksi veljeä - Ryyñar ja Ragnar. Ryyñar oli löytänyt vaimonsa Marttilasta Paimion naapurikunnasta. Ryyñar jäi harjoittamaan maanviljelystä lähelle Paimion kirkonkylää, mistä oli kyennyt ostamaan tarkoitukseen sopivan tilan. Tila oli aivan Maatalousoppilaitos Kerhopiston naapurissa. Ryyñar sai vaimonsa Mairen kanssa kolme tyttölasta Eevan, Leenan ja Hannan, joista viimeksi mainitun muistan lapsuuteni mielikuvissa hentona pikkuisena kesäperhosena. Leenalta taas sain joskus pihatemmellysten yhteydessä elämäni ensimmäisen poskisuukon. Eeva - suurin piirtein minun ikäisenäni ja esikoisena joutui ahertamaan tilalla jo nuorena varsin täyspainoisesti. Kaikki työt ovat löytäneet miehensä maatilatalouden parista. Varsinkin isänsä, kuin myös utteran äitinsä geeniperinnöstä johtuen ovat työt menestyneet hyvin maatalousyrittäjinä. Lapsia heillä on kaikilla ja yhteinen lukumäärä on niin suuri, etten tähän ryhdy heitä luettelemaan. Ryyñar ja Maire ovat kumpikin jättäneet pitkän maallisen päivätyönsä ansioituneesti. Maire kuoli 1998 alussa 2,5 vuotta ennen Ryyñaria. Ryyñar erinomaisen hyvästä fyysisestä kunnostaan huolimatta joutui taipumaan hyvin nopeasti kehittyneen vaikean sairauden murtamana vuoden 2000 lopulla.

Ragnar oli vanhempiensa iloksi jäänyt kotiseudulleen ja oli naimisissa paikallisen tytön Tertun kanssa. Ragnar harjoitti kalastusta/ammattikalastusta, postinkantoa sekä pienviljelyä toimeentulonsa eteen. Hän asui alkuun Vähämarjasaareessa sijaitsevassa vanhempiensa entisessä kotitalossa. Talo oli 50-luvun lopulla varsin vaatimaton, pieni, kunnoltaan tuohon aikaan juuri vielä asumiskelpoinen.

Ragnarin ensimmäinen paatti oli yksisyylinterinen, sellainen suoranokkainen keskimoottoripaatti. Koneen käynnistäminen tapahtui raskasta vauhtipyörää pyörittämällä ja tätä minä varsin pelkäsin. Vauhtipyörän kanssa Ragnar oli joskus loukannut peukalonsa ja myös hän kunnioitti koneen

oikkuilua niin, että suojasi peukalonsa aina kämmenpuolelle konetta käynnistäessään. Paatti oli varsin kapea ja sitä ei voinut sanoa kauniiksi. Sen suora tylppä nokka oli näille paateille hyvin tunnusomainen, kaunis se ei todellakaan ollut. Paatti koneen käydessä tärisi ja vapisi varsin tuntuvasti eikä tuo turvalliseltakaan vaikuttanut. Ragnarin paatin tunsin äänestä hyvin. Joka päivä kovasti häntä Marjasaassa odotettiin, josko tänään hän tulisi kylään. Ragnar kävikin usein ja se oli aina kovin hauska tapahtuma. Ragnar on hauska veijari sanan varsinaisessa merkityksessä ja on sitä vieläkin. Hänestä olisi tullut monelle lobbarille hyvä kouluttaja small talkista. Ihmiset viihtyivät hyvin hänen seurassaan. 1960-luvun alussa Ragnar rakensi omakotitalon mantereelle. Olin minäkin puruja kantamassa, kuin myös laudoista nauvoja irrottamassa ja suoristamassa. Jotain hommaa tein myös sirkkelillä – klapeja ym. sirkkeliä pelkäsin ja kaikki hommatkaan sillä ei muistu mieleen. Laudanpätkistä klapeja hakatessa sivalsin kirveellä myös käteeni, peukalon yläpuolelle kämmenen reunaan niin, että siitä irtosi tikkuaskin kokoinen kappale ihoa pölkylle. Ragnarin aivan uudella paatilla sitä kiireen vilkkaan ajettiin vajaan 10 km päähän Särkisalon kirkolle lääkäriä tapaamaan. Olihan meillä irti leikkaantunut iho mukana, mutta ei sitä kiinni saatu. Annettiin troppeja, mitä lie tehtiin ja aikani sitä podettuani käsi tuli hyvin merkattuna kuntoon. Mitään haittaa kämmenelle ei aiheutunut, vain arvet ovat jäljellä.

Ragnarin (enoni) ja Tertun sekä heidän neljä lastaan Ritva, Reijo, Keijo, Tarjan elämä helpottui huomattavasti asumus olosuhteiden muutosten johdosta. Elämän kevenemisen myötä kasvoi hyvinvointi myös mentaalisella tasolla millä lienee ollut tuohon aikaan varsin suuri merkitys. Työpäivät olivat pitkiä merellä, myös loputon tekemättömien töiden määrä maissa vaativat miehestä kuin perheeltä paljon. Uudisrakennuksen valmistumisen aikoihin Ragnar sai hankittua (jo aiemmin mainitsemani) uuden moottoriveneen joka oli tuohon aikaan varsin fiini. Vene oli sellainen perinteinen saaristolaismoottorivene. Siinä oli etukajuutta sekä katettu kansitila, jossa olivat ruori sekä moottorin suojakotelo. Veneen perätila oli avoin ja sitä kiersi asianmukainen istuin. Veneen kannen pystyi kiertämään parrasta pitkin, pitämällä hytin katossa olevista rivoista kiinni. Vene oli valmistettu männystä ja sen lakkaus on kestänyt hyvin hoidettuna näihin päiviin saakka. Vene oli tuohon aikaan taatusti Ragnarin mieltä kohottava, sekä pienen ylpeyden aihe. Veneelle myös rakennettiin asiallinen venevaja joka on yhä käytössä.

Kesäaikaan oli mummille ja papalle tehtävä kaikki polttopuut. 50-luvulla puoltaväliä edeltävänä aikana muistan ainakin Aspin käyneen niitä myös tekemässä. Asp oli mukava kaveri jonka kanssa yritin painiakin. Ensimmäisen tupakan minulle tarjosi Asp jo 8-9-vuotiaana. Kun kerran työmiestupakka suussa palasin takapelloilta pirttiin kertomaan, että täältä saapuu herrasmies, niin pian kyytiä saivat tupakka sekä Asp. Hyvin mummi tämän muisti vielä vuosikymmenien kuluttua kun hän kertoili mitä kummelluksia olin tehnyt. Ei minusta sittemmin koskaan tullut tupakkamiestä. Herrasmies voi vielä tulla?

Halkojen sahaamista ja klapien hakkaamista tuntui alku kesästä olevan yli kärsivällisyyteni. Vuosien varrella opin huomaamaan, että aina ne lopuksi tulevat tehtyä ja määräkin tuntui pienenevän varttumisen myötä. Nämä puhdetyöt lisäsivät voimiani. Ruumiinrakenteeni sekä hyvä yleiskuntoni onkin peräisin Marjasaassa, Ryynarin maatilalla ja merellä tekemästäni ruumiillisesta työstä. Joka päivä soudin yli meren Koivulahteen hakemaan päivän postin sekä juomaveden jota saassa ei kesäaikaan ollut. Vesi - jota saassa saimme matalasta kaivostamme, oli laadullisesti heikkoa, se riitti vain eläimille, peseytymiseemme ja muuhun talousvesitarpeeseen. Koivulahdessa sijaisi lähde, joka pystyi tuottamaan mielin määrin huippuhyvää vettä. Mikä parasta keskellä kesää oli että lähdevesi oli myös varsin kylmää. Lähde sijaisi kapean lahden pohjoisrannassa. Vastapäätä lahtea sijaitseva niemi kuului Klippulan/ Salon lastensiirtolalle. Lähteestä oli myös kyseinen lahden toisella puolella sijaitseva lastensiirtola Klippula vetänyt teräs putken, jota pitkin se pumppasi tarvitsemansa talousveden käyttöönsä. Minusta tuntui, että lähteestä olisi voinut saada vettä vaikka

koko kylälle ilman että olisi siitä vähentynyt. Nyt lähteestä lorotti ohivirtausputkea pitkin koko ajan vesi mereen, kun lähteen tuotto oli niin suuri.

Salon lastensiirtolalla oli minulle varsin suuri merkitys. Klippulassa vierailin joka päivä noin klo 17.30–18.30 aikaan. Tehtäväni oli hakea vesi ja posti Koivulahdesta sekä sieltä soutaa seuraavaksi Klippulaan tai toistapäin. Päätin itse missä järjestyksessä asiat tulivat hoitaa. Tuulella oli kuitenkin aina merkitystä, kuin myös sillä mikä juomavesitilanne saarella oli. Aina ei ollut pakko mennä Koivulahteen, mutta Klippulasta oli ruokajätteet "laski" noudettava elukoille joka päivä. Lastensiirtolassa kerättiin ruokajätteet 30/50 litran hinkkeihin, siis isoihin maitohinkkeihin, jotka sitten noudin aina päivän päätteeksi saareen. Näistä ruuan tähteistä sitten syötettiin kanoja, lehmällekin löytyi aina jotain, sika sai myös osuutensa. Oli varsin tärkeää saada käyttöön nämä ruuantähteet, jotka syntyivät vajaan 100 ihmisen lastensiirtolan päivittäisestä ylijäämästä. Pikkupoikana jopa 50 litran hinkin käsittely tahtoi käydä voimille. Päärakennuksen, jossa sijaitsi myös keittiö ja ruokala, takana oli kapea käytävä "polku" jota reunusti korkealle nouseva kallio. Hinkki oli täällä keittiön takaoven viereen tehdyssä lavassa, josta se tuli noutaa. Paikka oli täysin varjossa, eikä aurinko päässyt sinne koskaan pilaamaan ruokajätteitä. Hinkkiä kallistaen pyörittelin sitä pitkin polkua niin pitkälle, että sain sen talon päätyyn jonne toin aina lavakärryn. Sellaisen kärryn missä oli kaksi polkupyörän pinnapyörää yksi kummallakin sivulla. Talon päädyistä sain hinkin nostettua noin 20 senttiä korkean laidan yli kärrylle jolla sitten hinasin sen rantaa. Kovin koettelemus oli saada hinkki veneeseen. Jos hinkki oli lähes täysi, oli ainoa konsti kääntää veneen perälauta maata kohti ja vivuta hinkki sitä kautta veneeseen. Tämä oli Klippulasta vaikein osuuteni. Hauskinta oli tavata muita lapsia. Usein, lähes viikoittain sain kutsun tulla vieraaksi lastensiirtolan lauantai-iltaisina järjestettyyn nuotioiltaan, siellä kaikille aina tarjottiin makkaranpala jonka nuotiolla sitten käristimme. Joskus saimme myös pullollisen punaista limsaa. Poikkeuksetta nuotioilloissa oli myös lasten järjestämää ohjelmaa. Nämä nuotioillat lapsuuteni vuosien varrella ovat jääneet suurella kaiholla mieleeni. Nuotioillat pidettiin Klippulan niemen kärjessä aivan luonnon omissa olosuhteissa. Jo kevään ensimmäisen nuotioillan jälkeen oli viikon jokaisena päivänä odotus ja mietteet seuraavassa nuotioillassa, niin mukavia tapahtumia ne olivat. Leirillä oli joka kuukausi uudet lapset. Olivat alakoululaiset pojat ja tytöt yhdessä ja oli vanhemmat pojat ja tytöt erikseen niin että kesän kolmena kuukautena aina olivat uudet lapset. Vuosien kuluessa sitä väkisin myös oppi ihastumaan joihinkin tyttöihin. Oli kovin koskettavaa oppia tutustumaan ja pian hyvästelemään juuri tutuksi tulleita uusia ystäviä. Myös arkisin minut usein pyydettiin mukaan leikkeihin joita olivat muun muassa 10 tikkua laudalla, tikan heittoa ja varsinkin koronaa pelattiin usein. Joskus urheiltiin ja erään kerran hypätessäni seivästä löin ison varpaan seipään koloon niin pahasti, ettei isovarpaani ole koskaan toipunut tuota tällistä.

Tein merimatkan soutaen saaresta mantereelle joka päivä ja joskus jouduin myös kokemaan varsin kovaa merenkäyntiä. Soutaminen itsessään oli simppeleä puuhaa mutta kovalla kelillä ei eteenpäin päässyt millään. Olosuhteiden mukaan oli myös valittavana isompi tai pienempi ruuhi. Malliltaan ne erosivat myös oleellisesti. Pienempi oli tylppänokkainen sekä matalampilaitainen, se otti laineet ja tuulen kevyemmin vastaan koska pohja oli pyöreämpi ja laidat matalammat eikä siinä ollut kölipuuta. Myrskysäällä vene ei edennyt soudetussa suunnassa. Soutamalla kohti tavoiteltua suuntaa joutui pian toteamaan matkan kasvaneeksi. Vene meni joko tuulen mukana taaksepäin tai sen sai menemään sivuttain pyöreän pohjansa ansiosta, se olikin ainoa konsti päästä meren yli. Joskus uurastaessani tuulta ja aaltoja vastaan näin Klippulan laiturilla ihmisiä seuraamassa ponnistelujani mikä osaltaan lisäsi voimiani sekä uskoani voittaa meren voima. En ollut yksin, minua seurattiin ja se loi myös turvallisuuden tunnetta. Olin myös merenkävijä, tavallaan sankari kyettyäni aina kelistä riippumatta tulemaan saaresta yli mantereelle. Pahimmissa lounaistuulen myrkyissä piti ensin soutaa saaren pohjoisrannan suunnassa kaislikon reunaa ylös niin pitkälle kuin saaren antama vähäinen suoja helpotti merenkäyntiä ja tuulta. Tämän jälkeen nokka lähes suoraan kohti tuulta

pikku hiljaa veto vedolta oli annettava veneen liukua vasempaan sivusuuntaan kohti pohjoissuunnassa sijaitsevaa Klippulan rantaa. Takaisintulo oli aina helpompi koska oma rantamme sijaitsi suoraan pohjois-etelä akselia idempänä ja lounastuuli antoi pienen mahdollisuuden sitä vasten soutaessa liu'uttaa venettä tuulen mukana. Tosissaan soutaa piti vasten tuulta takaisinpäinkin, mutta hieman helpompaa se oli kuin menomatka.

Klippulan matkan jälkeen oli käytävä vielä Vähämarjasaassa lypsämässä lehmät ja kasteltava kasvimaat. Iltaisin tein matkan mummun ja papan kanssa. Aamuisin he hoitivat matkan ilman minua, koska silloin aina nukuin. Harvoin tämä illan lypsymatka mitenkään raskas oli, siihen tottui hyvin ja kokonaisuudessaan se ei vienyt kuin puolitoista tuntia. Kahden soudettavalla veneellä mentiin eikä minun tarvinnut aina soutaa, jos en sitä varsinaisesti pyytänyt, koska olin jo Klippulan matkan suorittanut. Lypsyt sekä kasvimaan hoito olivat elinehto ja siksi hoidettava sääntillisesti. Oli niitäkin kertoja jolloin olin viipynyt liian kauan Klippulassa ja mummi sekä pappa olivat lähteneet ilman minua. Minua ei voitu odottaa liian kauan ja näistä viivytyksistä minua toruttiin. Vuosien varrella 50-luvun puolenvälin tienoilla mummi luopui toisesta lehmästä lähinnä tarpeettomana sekä liikaa työtä vaativana. Alkuun muistan mummin sitä lehmän kohtaloa kovasti surreen. Mummin suru vaikutti myös pappaan ja minuun mutta aika korjasi tunnelman. Elämä jatkui, vaikka aisteissamme tapahtuma raadollisesti havahdutti vääjäämättömästi ymmärtämään kaiken olemassaolomme rajallisuuden ja päättyvyyden.

Sunnuntaisin me, mummi, pappa ja minä hiljennyimme kuuntelemaan jumalanpalveluksen akkuradiosta, saassa ei ollut sähköä. Joskus kuuntelimme myös uutiset radiosta, muuten radio ei käytössä ollut. Muutaman kerran kesässä soudimme noin 5 km merimatkan Särkisaloon kirkkoon. Soutaen matka oli kohtuullisen pitkä, mutta silloin otimme rannasta isomman kahden soudettavan veneen, jolla matka taittui nopeammin ja hieman kevyemmin. Nämä sunnuntaipäivien kirkossa käynnit antoivat myös lisäväriä muuten arkiseen elämään saassa ja siksi ne olivat varsin mukavia kokemuksia. Matkaan ei myöskään koskaan lähdetty kovalla tuulella vaan odotettiin sopivan tuntuinen keli ja sitten mentiin. Kesä kului nopeasti Särkisalossa. Puuhaa riitti, oli kasvimaan työt, perunan nosto, heinätyöt niin omat kuin muualla käydyt lapotustalkoot. Vapaa-aikani parhaimmat hetket vietin onkimassa ahvenia kaislikon reunassa tai uistinta vetäessäni saaren ympäristössä. Parhaat kalansaaliit sain myytyä Klippulan lastensiirtolan keittiöön. Niistä sainkin usein mukavat taskurahat.

Opin suoriutumaan annetuista tehtävistä ja näkemään työni jäljet. Opin yrittämään ja saamaan työni tehtyä. Opin myös sosiaaliset arvot, sekä kunnioittamaan sosiaalisen kanssakäymisen peruseriaatteita, että sukulaisia, tuttavien tai kaverien ei jätetä. Arvomailma oli tuohon aikaan silloiseen elämäntapaan liittyen selkeästi nykyistä arvomailmaamme eettisempi - ihmisläheisempi. Se perustui inhimilliseen kanssakäymiseen ja perustarpeiden tyydyttämisestä syntyvään mielihyvään. Keskinäinen tuki ja annettu apu, lähimmäisten huomioonottaminen, loivat kiinteän ja hyvin toimivan yhteisön ihmisille joille pelko ja stressi toimeentulosta, puhumattakaan elintasosta olivat tuntemattomia käsitteitä.

Koulu-aika

Aloitan koulun käynnin syksyllä 1953. Koulu on juuri valmistunut Töölöön Meilahden kansakoulu. Kouluun tuli matkaa Kuusitie viidestätoista, missä asuimme, vain vajaa kilometri. Koulussa 1-2 luokan opettaja oli nuori nainen. Hänestä tulee voimakkaasti mieleen myytti koulun kauniista opettajaneidistä joka hurmasi kanssaihmiset läsnäolollaan. Koulun käynti oli mukavaa, elämä sai hyvät lähtökohdat.

Jouluisin vierailemme edelleen - koko perhe Särkisalossa ja mummin koristeleman joulukuusen lippujen runsaus jää mieleeni. Oli kuudessa myös muutama omena sekä siirappipipareita joita oli leivottu pikku tytöiksi ja pojiksi, sekä muutama karamelli joka ohuen langan varassa roikkui siellä täällä. Tuohon aikaan pöydän antimet maalla olivat huomattavasti runsaammat kuin mihin kaupungissa olisimme yltäneet. Tämä olikin yksi lisäsyö viettää joulua äitini kotona. Varsinkin jouluna saimme runsaasti elintarvikkeita kotiin tuotavaksi mm. kotileivottua leipää, voita, kalaa ja lihaa ym. Saaduilla luontaistuotteilla oli tärkeä osuus elintarvikehuollossamme tuohon aikaan.

Hiihtolomiksi matkustin myös Särkisaloon. Selvisinköhän yhtään reissua etten olisi katkaissut uusien suksieni kärkeä hiihtolomalla. Puisten suksien kärjet, siis noin 20–30 senttiä kärjestä olivat minulle ja ympäröivälle luonnolle liian heikkoja. Ne tuppasivat pehmeässä lumessa aina löytämään liian vaativan ojan tai mäentöppäreeltä laskun yhteydessä liian vaativan taivutuksen tasaiselle pinnalle. Hiihtäminen oli kuitenkin saarella ollessa varsin välttämätön taito, koska suksilla siirryttiin paikasta toiseen mikäli ei lähdetty hevoskyydillä matkaan. Omat sukseni tunsinkin aina peltipaikasta kärjen edustalla. Olihan se koulussa kurjaa kun suksia oli paikattu, mutta eihän uusia suksia voinut sitä mukaan hankkia kun minä niitä teloin. Hyvin ne sukset toimi vaikka pellillä olikin kärki ja sukset toisiinsa liitetty.

Vuonna 1956 olin helmikuun lopulla saapunut viettämään hiihtolomaani Särkisaloon. Emme olleet huomioineen riittävän vakavasti sitä mahdollisuutta, että Suomessa voitaisiin ajautua yleislakkoon. Yleislakko alkoi maaliskuun alussa ja minun olisi pitänyt palata maaliskuun ensimmäisellä viikolla Helsinkiin. Olin nyt 3:lla luokalla ja siis siirtynyt alakoulusta peruskouluun. Vanhempani päättivät, että odottelen saarella muutaman päivän jos lakko vaikka loppuisi. Kouluun ilmoitettiin asianmukaisesti tilanteestani ja siellä oltiin samaa mieltä, että voin odottaa kunnes lakko loppuu ja saapua sen jälkeen kouluun. Lakko tuntui kuitenkin jatkuvan viikko toisensa perään. Kotona ja koulussa alkoivat huolestua siitä, että jään opetuksessa jälkeen jos en pian pääsis kouluun. Vanhempani päättivätkin järjestää minut taxilla Särkisalosta Saloon, josta kulki yksityisiä liikenteenharjoittajien busseja Helsinkiin. Taximatka oli tietysti varsin tyyris, mutta siitä vanhempani pääsivät sopimukseen ja matkapäiväksi sovittiin 18.3.1956 Pääsin onnellisesti Helsinkiin ja seuraavana päivänä kouluun. Ikävää asiassa oli, että yleislakko päättyi "ensimmäisenä" koulupäivänäni 19.3.1956 ja koko huomattava taloudellinen uhraus matkastani kustannuksista vain yhtä päivää aikaisemmin valui ikään kuin hukkaan. Kyllä tätä jonkin aikaa harmiteltiin, mutta kuten aina niin tässäkin asiassa ajan mukaan osattiin suhtautua yhtenä tarinana muiden joukossa.

Kaksi vuotta myöhemmin sattui ikävä tapaus. Olin matkalla hiihtolomalleni Särkisaloon. Olin 11 vuoden ikäinen ja kuukauden kuluttua täyttämässä 12 vuotta. Matkustin junalla Perniön asemalle, jonne junan piti saapua klo 20.20 ja sieltä minun oli tarkoitus jatkaa matkaa paikallisella linja-autolla Särkisaloon, kuten olin tehnyt usein aikaisemminkin. Juna oli kuitenkin myöhässä lähes 2 tuntia ja saavuimme Perniön asemalle vasta klo 22.00 jälkeen. Linja-auto Särkisaloon oli asemalla odottanut junaa aikansa ja lähtenyt. Ihmiset Salosta lähteneessä linja-autossa olivat osoittaneet hermostumista eivätkä olleet valmiita odottamaan junaa Perniön asemalla pitempään. Junan myöhästyminen oli katsottu kohtuuttoman suureksi - tästä syystä tuohon aikaan poikkeuksellisesti jätettiin matkustajat huolehtimaan itse matkansa etenemisestä. Minun varustukseeni kuuluivat matkalaukku joka painoi noin 12–14 kg, sukset ja sauvat. Olin yömyöhällä yksin yli 20 km matkan päästä saaresta. Todellinen matka lienee ollut noin 24 km. Pakkasta oli 12 astetta, onneksi oli kuutamo eikä satanut lunta. Ajattelin ensiksi, että ehkä saisin tieltä kyydin koska vielä oli aikaa puoleen yöhön jolloin oletin liikenteen pysähtyvän tyystin. Päätin lähteä kävelemään. Laitoin sukset ja sauvat kiinni toisiinsa ja asetin ne sopuisasti olalle. Laukun otin vasempaan käteen ja lähdin laskeutumaan alas aseman tietä kohti Salo – Perniö maantietä. Ensiksi oli käveltävä kohti Perniötä

noin 4 kilometriä ja sieltä lähdevä kävelemään kohti Kemiötä/ Taalintehdasta. Astelen tasaista vauhti vaihtaen suksia milloin oikealle olkapäälle ja milloin vasemmalle ja samoin laukkaa vasemmalla kädellä ja oikealla vuoroin kantaen. Autoja ei liiku lainkaan, ei liiku ristin sielua, maantie on valkoinen, kuu paistaa taivaalta en pelkää en pohdi matkan pituutta. Taivallan eteenpäin mutkaista hiekkatietä, minun ei ole kylmä ja pakkane ei käy sen enempää poskiini kuin myöskään korviini. Laukku ja sukset rupeavat tuottamaan ongelmia Perniön jälkeen. Olen kävellyt kilometrin, kaksi, vai kolme Perniöstä eteenpäin ja olen mielestäni noussut ylöspäin koko ajan. Minua uuvuttavat nuo sukset ja laukku, joille en löydä hyvää tapaa kantaa. Ryhdyn työntämään suksiani joidenka päällä lepää laukku. Arvelin etteivät ne pilalle mene koska tien päällä on kauttaaltaan polanne, eikä hiekkatie näy lumikerroksen läpi, myöskään hiekka ei rahise suksien alla. Alamäkiä yritän myös hiihtää laukku toisessa kädessä ja sauvat toisessa kädessä. Hiihtäminen on kuitenkin varsin hankalaa ilman latua. Kova tien polanne ei sovellu hiihtämiseen ja pystyssä pysyminen Karhun puusuksilla on vaikeaa. Yritän hiihtää myös tiepenkkoja pitkin. Kaikki on raskasta, mutta ei auta on päästävä perille. Lunta syömällä jano hellittää. Äitini lähettämät tuliaiset, kahvipaketti, tupakka ja uusi alumiinikattila eivät minua auta. Vähäiset makeiset, jotka sain matkaan, olin syönyt jo junassa. Kello oli yli 2 ja minulla on tunne, että pahin olisi ohi. Olin mielestäni jo yli puolen matkan. Vuoroin kävelin, vuoroin hiihdin ja mietiskelin itsekseni, että mitä siellä saarella tuumataan kun en saapunut iltakymmeneen mennessä, kuten oli suunnitelma. Kunhan saavun aamutunneilla, on siellä tiedossa melkoinen praataus siitä mitä olen kokenut ja kuinka jaksanut ja eikös sitä ja tätä. Noin klo 4.00 aikaan laskettelen Särkisalon tieltä Klippulan pikkutielle kohti rantaa ja matkaa on enää 2-3 kilometriä Marjasaareen. Mieleni on korkealla, olen kohta selvinnyt miehuuskokeestani, nyt selviän mistä vaan. Hiihtäessäni mietin asioita. Enkä enää usko, että tämän kokemuksen jälkeen matka yksin isolla veneellä Vesterviikkiin Ragnarin luo minulta kiellettäisiin. Olen "mies", täytän 12 vuotta ja olen suoritukseeni tyytyväinen. Aamulla ennen kello viittä olen Marjasaarella koputtamassa porstuan ovea, mummi avaa oven. Mummi ei tahdo uskoa silmiään ja siitä alkoi praataus, kaiken hyvän tarjoilu, voileipiä valmistus, pipareita sain ja pappakin nousee ihmettelemään. Ainakin siinä tunti vierähti ennen kuin pääsin maaten alakerran toiseen kammariin jossa talvella yövyttiin paitsi mummi joka yöpyi tuvan vanhassa puisella vuodesohvalla. Olin uupunut mutta mielihyväni oli suuri, olin suorittanut "testin" olin oppinut viemään suorituksen loppuun.

Tämä on ollut eräs tärkeä elämänohje joka on pysyvästi kaiverrettu sieluuni. Ohje heijastuu luonteeseeni, antautua suorituksiin/tehtäviin täysillä, ymmärtäen suorituksen vuorovaikutus ympäristöön.